

**Documentació
de referència**

- ACEBILLO, Josep; FOLCH, Ramon (dir.) (2000). *Atlas Ambiental de l'Àrea de Barcelona. Balanç de recursos i problemes*. Barcelona: Ariel.
- ADENC, et al. (2004). *Bases per a la protecció del Parc Agrícola del Vallès* [en línia]. <http://www.agroteritori.org/ficha.php?id_nivell3=38#doc252> [consulta: 05.07.2010].
- AGUILAR, C. (2005). «Denominació d'origen *Lauronensis*. El vi del Vallès en època romana», *Lauro*, núm. 29, p. 5-12.
- AGULLÓ, Ferran (s.d.). «A en Joan Llimona», dins Aragó, N. J. i Vilallonga, M. (eds.). *Atlas literari de les Terres de Girona (segles XIX i XX)*. Girona: Diputació de Girona, p. 1026-1203.
- (1905). *Llibre de versos*. Barcelona: F. Puig.
- (1917). *Marines*. Barcelona: Societat Catalana d'Edicions.
- AGUSTÍ, Ignasi (1969). *Mariona Rebull - El viudo Rius*. Barcelona: Planeta.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA (1985). *Inicis de la urbanística municipal de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona; Corporació Metropolitana de Barcelona.
- ALBERT, Esteve (1989). *La guerra civil a Canyamars (1936-1950)*. Argentona: L'Aixernador.
- APARICIO, Enric; VARGAS, Maria Josep; OLMO, Josep Maria (2001). *Distribució i característiques poblacionals de la ictiofauna del Parc Natural del Montnegre i el Corredor*. Barcelona: Diputació de Barcelona, p. 49-53. (Monografies; 32).
- ARIBAU, Bonaventura Carles (1983). *Oda a la pàtria*. Barcelona: Ajuntament. Serveis de Cultura.
- ASSOCIACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT DE L'ECOPARATGE DE LA MARCA PENEDÈS (2003). *La Marca Penedès*. Sant Sadurn d'Anoia: Associació per al Desenvolupament de l'Ecoparatge de la Marca Penedès.
- BARRAL, Xavier (2002). «Art i paisatge: el marc de la creació. L'art dels llocs. Teoria del paisatge», dins Barral, Xavier (dir.). *Art de Catalunya. Ars Cataloniae*. Barcelona: L'Isard, p. 44-239. (Art, geografia i societat; 2).
- BARTOLOMÉ, J., et al. (2002). «Caracterització estructural de les explotacions de ramaderia extensiva al Parc Natural del Montseny», dins *V Trobada d'Estudiosos del Montseny*. Barcelona: Diputació de Barcelona, p.145-150. (Monografies; 33).
- BASSOLS, I. (2004). «Dosrius i la seva prehistòria», *Duos Rios. Publicació de l'Arxiu Històric Municipal de Dosrius*, núm. 1, p. 11-22.
- BAYER, Xavier; GUASCH, Sisco (2001). *Massís del Garraf i conques de l'Anoia, del Foix i del Gaià: paratges naturals: itineraris, fauna i vegetació*. Valls: Cossetània.
- BEL, Joana (2003). *Poemes de la vinya i del vi: DO Alella, vins mil·lenaris*. Barcelona: Generalitat de Catalunya; Institut Català de la Vinya i el Vi, Denominació d'Origen Alella.
- BENACH, N. (1993). «Producció de imatge en la Barcelona del 92», *Estudios Geográficos*, núm. 212, p. 453-504.
- BENACH, Joan-Anton (1995). *L'Alt Penedès*. Barcelona: Disseny Cultural. (Les Comarques de Catalunya; 40).
- BLASI, Francesc (1931). *Riberes del Gaià*. Barcelona: Tallers Gràfics Hostenchs.
- (2000). *La Vall del Gaià al primer terç del segle xx*. Barcelona: Centre d'Estudis del Gaià i Centre Excursionista de Catalunya.
- BOADA, Martí (1993). *Recull de llegendes de la regió del Montseny*. Figueres: Edicions del Brau.
- (1995). *Rafael Puig i Valls*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- (2002). *El Montseny, cinquanta anys d'evolució dels paisatges*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BOLÒS, Jordi (2003). «El naixement d'un nou paisatge. Catalunya als segles IX-XI», dins Barceló, Miquel, et al. (eds.). *El feudalisme comptat i debatut. Formació i expansió del feudalisme català*. València: Universitat de València, p. 133-151.
- (2004). *Els orígens medievals del paisatge català. L'arqueologia del paisatge com a font per a conèixer la història de Catalunya*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2006). «El paisatge històric de Catalunya a l'edat mitjana: aproximació al Vallès Oriental», dins *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 2005*. Granollers: Centre d'Estudis de Granollers, p. 91-123.
- BOSCH, Alfred (1998). *L'atles furtiu*. Barcelona: Columna.
- BROCH, À. (2003). «Pròleg», dins Carreras, Carles. *La Barcelona literària. Una introducció geogràfica*. Barcelona: Proa, p. 11-19.
- BUCH, Antoni; PUIG, Josep; SALICRÚ, Joan (2004). *Esteve Albert des de Sant Vicenç de Montalt. Les activitats urbanístiques, culturals i de promoció del poble i de tot el Maresme (1963-1983)*. Sant Vicenç de Montalt: Ajuntament de Sant Vicenç de Montalt.
- BUDESCA, JOAQUIM; ESTRADÉ, MIQUEL (1988). *Montserrat: el sentit íntim d'una muntanya*. [Barcelona]: Abadia de Montserrat.
- BURGUEÑO, Jesús (2003). *Història de la divisió comarcal*. Barcelona: Rafael Dalmau.

- BUSQUETS GRAU, Joan (2004). Barcelona. *La construcció urbanística de una ciudad compacta*. Barcelona: Serbal.
- BUSQUETS FÀBREGAS, Jaume (ed.) (2007). *Polígons Industrials i sectors d'activitat econòmica*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. (Guia d'Integració Paisatgística; 1).
- (2008). *Horts urbans i periurbans*. Barcelona: Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya. (Guia d'Integració Paisatgística; 2).
- BUSQUETS FÀBREGAS, Jaume; HOM SANTOLAYA, Cinto (eds.) (2007). *Construccions agràries*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. (Guia d'Integració Paisatgística; 3).
- BUTTIMER, Anne (1971). *Society and Milieu in the French Geographic Tradition*. Chicago: Association of American Geographers.
- CABRÉ, Jaume (1992). *La teranyina*. Barcelona: Columna-Proa Jove.
- CABRÉ, Rosa (2004). *La Barcelona de Narcís Oller. Realitat i somni de la ciutat*. Valls: Cossetània.
- CADENA, J. M. (1997). «Les avantguardes i la recuperació de l'esperit creatiu», dins Fontbona, Francesc (dir.). *El llibre d'or de l'art català*. Barcelona: Primera Plana, p. 192-223.
- CAMARASA, Josep M. (2000). *Cent anys de passió per la Natura*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- CAMPENY, Roser; VILLERO, D. (2001). *Amfibis i reptils del Parc de la Serralada Litoral* [informe inèdit]. Minuartia i Parc de la Serralada Litoral.
- CANDEL, Francisco (1965). *Donde la ciudad cambia su nombre*. Barcelona: Plaza & Janés.
- CANYAMERES, Ferran (1961). *El Vallès. Vigor i bellesa*. Barcelona: Selecta.
- CAPEL, Horacio (2002). *La morfología de las ciudades. I. Sociedad, cultura y paisaje urbano*. Barcelona: Serbal.
- CARNER, Josep (1936). *Bella Terra Bella Gent*. Barcelona: Lluís Gili.
- CARRERAS, Carles (2003). *La Barcelona literària. Una introducció geogràfica*. Barcelona: Proa.
- CASADESÚS, M.; FONTBONA, F.; TORRELLA, E. (2004). *La finestra oberta: paisatgisme català 1860-1936*. Barcelona: Institut d'Edicions de la Diputació de Barcelona.
- CASALS, V. et al. (2005). *La transformació històrica del paisatge forestal en Catalunya*. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente.
- CASASSAS, Lluís (dir.) (1991). *L'Alt Penedès. Una comarca dinàmica als confins metropolitans*. Barcelona: Caixa de Catalunya.
- CASASSAS, L.; RIBA, O. (1995). «Morfologia de la Rambla barcelonina», *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 33-34, p. 9-27.
- CASELLAS, Raimon (1901). *Els sots feréstecs*. Barcelona: Curial.
- CASTELLANOS, J. (1997). «Barcelona: ciutat i literatura», dins *Literatura, vides, ciutats*. Barcelona: Edicions 62. p. 137-185.
- CATALÀ, Benjamí (1991). *El Montmell: sostre del Baix Penedès: ressenya històrica amb dibuixos de tots els llocs, ermites, castells i masies*. La Bisbal del Penedès: L'autor.
- CATALÀ, Rosa; MOLAS, Alba (2005). *Les colònies del Llobregat. Paisatge i vivència*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CENTRE D'ESTUDIS DEL GAIÀ (1997–). *La Resclosa*. Vila-rodona: Centre d'Estudis del Gaià.
- CERDÀ, Ildefons (1994). *Cerdà, urbs i territori. Una visió de futur*. Madrid: Electa.
- CERVANTES, Miguel de (1994). *El ingenioso caballero Don Quijote de la Mancha*. Barcelona: RBA.
- CODINA, Jaume (1966). *Delta del Llobregat. La gent del fang*. El Prat: 965-1965. Granollers: Montblanc.
- (1971a). *El Delta del Llobregat i Barcelona. Gèneres i formes de vida dels segles XVI al XX*. Barcelona: Ariel.
- (1971b). *Inundacions al Delta del Llobregat*. Barcelona: Rafael Dalmau.
- (1987-1988). *Els pagesos de Provençana (984-1807). Societat i economia a l'Hospitalet pre-industrial*. L'Hospitalet de Llobregat/Barcelona: Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat/Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2002). *Ai, adéu, clara marina!*. El Prat de Llobregat: Ajuntament del Prat de Llobregat.
- CODINA, Jaume; MORAN, Josep; RENOM, Mercè (1992). *El Baix Llobregat el 1789*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- COLOMÉ, Josep (coord.) (2003). *De l'aiguardent al cava. El procés d'especialització vitivinícola a les comarques del Penedès-Garraf*. Vilafranca del Penedès: El 3 de Vuit.
- CONSELL D'EUROPA (2000). *Conveni europeu del paisatge*. [Barcelona]: Generalitat de Catalunya. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible.
- COSTA, M. (1993). «Evolució de la vinya, Sant Sadurní d'Anoia, del cadastre de 1771 a l'ammirament del 1851» dins Giralt, Emili (coord.). *Vinyes i vins: mil anys d'història. Actes i comunicacions del III col·loqui d'història agrària (febrer 1990)*. Barcelona: Universitat de Barcelona.

- CREUS, Joan ;GARCIA, Carles (2006). *Itineraris pel Montnegre*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CRESPO, Manuel (2005). «Garraf», *Salamandra*, núm. 15-16.
- CUBELES, A. (1993). «Urbanisme i arquitectura a Sant Sadurn d'Anoia: entorn del sorgiment de la indústria del cava», dins Giralt, Emili (coord.). *Vinyes i vins: mil anys d'història. Actes i comunicacions del III col·loqui d'història agrària (febrer 1990)*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- DANTÍ, Jaume (1988). *Terra i població al Vallès Oriental. Època moderna. El creixement demogràfic i econòmic als segles XVI i XVII*. Santa Eulàlia de Ronçana: I.G. Sta. Eulàlia.
- DEFFONTAINES, Pierre (1949). «Le Delta del Llobregat. Étude de géographie humaine», *Revue Géographique des Pyrénées et du Sud-Ouest*, vol. 20, núm. 3-4, p. 138-174. [Traducció espanyola: Pierre Deffontaines (1956). «El Delta del Llobregat. Estudio de geografía humana», *Estudios geográficos*, núm. 63, p. 259-288].
- DELGADO, M. (2004). *La otra cara del «Fòrum de les Cultures S. A.»*. Barcelona: Bellaterra.
- «In memoriam, Esteve Albert i Corp» [monogràfic], *Duos Rios*, núm. 1.
- DOÑATE, Mercè; MENDOZA, Cristina (1996). *Guia: Museu d'Art Modern*. Barcelona: Museu Nacional d'Art de Catalunya.
- ECOLOGISTES DE CATALUNYA (2008). *Proposta d'espais agroforestals del corredor mediterrani* [en línia]. <<http://adenc.cat/sites/default/files/files/documents/FulletoCorredorMediterraniR.pdf>> [consulta 05.10.2017].
- EQUIPO DE GEOGRAFÍA DEL PAISAJE (1975). «La acción humana en el paisaje: el caso de la Conrería (Cordillera Litoral Catalana)», *Revista de Geografía*, núm. IX, p. 5-34.
- ENDRETS, GEOGRAFIA LITERÀRIA DELS PAÏSOS CATALANS [en línia]. <<http://www.endrets.cat/>> [consulta: 20.10.2010].
- ESPRIU, Salvador (1982). *Laia*. Barcelona: Edicions 62.
- (1986). *El doctor Rip*. Barcelona: Edicions 62. (Obres completes; 3).
- ESTEBAN, Agustí; et al. (1992). *Poblament i territori a la zona litoral del Penedès* [treball inèdit].
- ESTEBAN, A. et al. (1994). «Transformacions del paisatge i ramaderia a la costa catalana del Penedès i Garraf (Barcelona) a l'Alta Edat Mitjana» dins Azuar, R.; Martí, J. (coords.). *IV Congrés d'Arqueologia Medieval Espanyola*. Alacant: Diputación Provincial de Alicante. vol. III, p. 647-655.
- ESTEBAN, J. (1976). *Los ensanches menores en la región de Barcelona*. Barcelona: Escuela Técnica Superior de Arquitectura.
- ESTEBAN, J. (dir.) (1988). *Projectar la Ciutat Metropolitana. Obres, Plans i Projectes. 1981-1986*. Barcelona: Corporació Metropolitana de Barcelona.
- ESTRADA, F. et al. (2005). «'Ara és una altra vida': un estudi sobre les transformacions i les continuïtat als masos del Montseny», dins *VI Trobada d'Estudiosos del Montseny*. Barcelona:Diputació de Barcelona, p.191-195. (Monografies; 41).
- FERRER, A. (1996). *Els polígons de Barcelona*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya.
- (1997). «Trames urbanes i polígons d'habitatge en el creixement metropolità de Barcelona», *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, núm. 26, p. 71-78.
- FONT, A. (dir.) (2006). *Transformacions urbanitzadores 1977-2000. Àrea metropolitana i regió urbana de Barcelona*. Barcelona: Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.
- FONT, A. (dir.) (2007). *Noves geografies de la producció i el consum a la Regió Metropolitana de Barcelona*. Barcelona: Càtedra d'Urbanística de l'ETSAV (Universitat Politècnica de Catalunya). [Treball inèdit]
- FONT, A.; LLOP, C.; VILANOVA, J.M. (1999). *La construcció del territori metropolità. Morfogènesi de la regió urbana de Barcelona*. Barcelona: Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.
- FONT, A.; VECSLIR, L. (2008). «Nuevas geografías de la producción y el consumo en la Región Metropolitana de Barcelona», *X Coloquio Internacional de Geocrítica*.
- FONT, G. (2005). «El transport de la neu del Montseny i del glaç del Vallès a Barcelona al segle XVIII», dins *VI Trobada d'Estudiosos del Montseny*. Barcelona: Diputació de Barcelona, p.197-200. (Monografies; 41).
- FONT, J. (1999). *La formació de les xarxes de transport a Catalunya (1761-1935)*. Vilassar de Mar: Oikos-Tau.
- FONT, J.; PAÜL, P. (2005). «Infraestructures de transport terrestre i espais agraris periurbans: la Vall Baixa del Llobregat», *Revista de Geografia*, núm. 4 (2a època), p. 23-48.
- FONTBONA, F. (1997). «El modernisme i el noucentisme», dins Fontbona, F. (dir.). *El llibre d'or de l'art català*. Barcelona: Primera Plana. p. 150-191.
- (2001). «La descoberta de la muntanya en la pintura», dins Tort, J. (coord.). *L'ànima de la muntanya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 100-111.
- FONTBONA, F.; MIRALLES, F. (1985). «Del modernisme al noucentisme 1888-1917», dins Miralles, F. (coord.). *Història de l'art català*. Barcelona: Edicions 62.
- GALOBART, L. (1982). *El paisatge del Vallès*. Santa Eulàlia de Ronçana.

- GARCIA, A. (1998). *Un siglo decisivo. Barcelona y Cataluña 1550-1640*. Madrid: Alianza.
- GARCIA, A.; GUÀRDIA, M.; MONCLÚS, F.J.; OYÓN, J.L. (1994). «Barcelona», dins Guàrdia, M.; Monclus, F.J.; Oyon, J.L. (dirs.). *Atlas histórico de ciudades europeas*. Península Ibérica. Barcelona: Centre de Cultura Contemporània/Salvat, p. 62-93.
- GARCÍA-BELLIDO, J. (coord.) (2004). *Cerdá y su influjo en los ensanches de poblaciones*. Madrid: Ministerio de Fomento.
- GAVAGNIN, G. (2007). «Mites i objectes futuristes en la poesia de Salvat-Papasseit. Apunts de lectura comparada», *Estudis romànics*, núm. 29, p. 193-212.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (1938). *Presència de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Serveis de Cultura al Front.
- (2006). *Llei 8/2005 i Reglament de protecció, gestió i ordenació del paisatge*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. (Quaderns de Legislació).
- GIL, P. (1599). *Libre primer de la historia Cathalana en lo qual se tracta de Historia o descripció natural, ço es de cosas naturals de Catalunya*. [Llibre inèdit, reeditat a: Iglésies, J. (ed.) (2003). *Pere Gil (1551-1622) i la seva Geografia de Catalunya*. Barcelona: Societat Catalana de Geografia, p. 149-305]
- GIMÉNEZ, X.; JUÁREZ, D. (coords.) (2003). *Josep Bages i Jané. Un itinerari pictòric*. El Prat de Llobregat: Ajuntament del Prat de Llobregat.
- GIRALT, E. (dir.); SALRACH, J.M. (coord.) (2004-2008). *Història Agrària dels Països Catalans*. Barcelona: Universitat de Barcelona/Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació/Universitats dels Països Catalans.
- GORDI, J.; ROMA, F. (2005). *Una altra visió del Vallès. «Quatre pins, un bosc espès»*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- GOSALBO, L.; SOLÍS, G. (2005). *Bojos per la cirera*. Barcelona: Elemasgè.
- GOYTISOLO, J. (2007). *Señas de identidad*. Madrid: Alianza.
- GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1969-2005). Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA (1991). *Vallès Occidental, Vallès Oriental, Maresme*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA (1992). *Alt Penedès, Baix Penedès, Garraf i Anoia*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- GUASCH, C. (2005). *Ramon Martí Alsina a Argentona: l'entorn familiar i el paisatge: olis i dibuixos*. Argentona: Museu del Càntir. Catàleg de l'exposició.
- GUBERN, R. et al. (2009). *Historia del cine español*. Madrid: Cátedra.
- GUIMERÀ, ÀNGEL (1920). *Segon llibre de poesies*. Barcelona: La Renaixensa.
- GUTIÉRREZ, M. (2006). «Entre el cep i el cotó: treball, terra i fàbrica a Vallbona d'Anoia (1800-1936)», *Miscellanea Aqualatensia*, núm. 12, p. 241-283.
- HERNÁNDEZ, Àngel Manuel (1999). «Les lloredes del Montnegre i el Corredor, fragments de la laurisilva mediterrània», dins *II Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor*. Diputació de Barcelona, p. 65-66. (Monografies; 27).
- HERRERO, M.; TORT, J.; PAÛL, V. (2003). «¿L'habitatge: moneda de carvi, element d'exclusió territorial o dret bàsic? Badalona com a punt de referència», *Scripta Nova*, núm. 146. [Disponible a: [http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-146\(0390\).htm](http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-146(0390).htm)]
- IGLÉSIES, J. (1948). *Les ciutats del món*. Barcelona: Arca.
- (1958). «Geografia urbana», dins SOLÉ SABARÍS, L. (dir.) (1958-1968). *Geografia de Catalunya*. Barcelona: Aedos, vol. I, p. 597-626.
- (1982). *Amb les cames i amb el cor*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- IGLÉSIES, J.; SANTASUSAGNA, J. (1934). *Les Valls del Gàià, del Foix i de Miralles: guia itinerària precedida d'un esbós monogràfic*. Reus: Imp. Marian Roca.
- INIESTA, M. (2007). «Paisatges culturals i patrimonialització sostenible. L'acció des del museu», dins Cuadros, I. (dir.). *Paisatge, territori i societat a les terres de parla catalana*. Valls: Cossetània, p. 299-307.
- INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTÒRIA NATURAL (1988). *Natura: ús o abús?* Barcelona: Barcino.
- IZQUIERDO, P. (1997). «Barcino i el seu litoral: una aproximació a les comunicacions marítimes d'època antiga a la Laietània» dins ROCA, J. (ed.). *La formació del cinturó industrial de Barcelona*. Barcelona: Institut Municipal d'Història; Proa, vol. 1, p.13-21.
- JANÉ, A.; CALDÉS, M. (1987). *Ciutat Badia: barri, ciutat i sistema metropolità*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- JAUBERT, F. (1823). *Voyage en Espagne dans les années 1816, 1817, 1818, 1819, ou, Recherches sur les arrosages, sur les lois et coutumes qui les régissent*. Paris: Huzard. [Traducció castellana: JAUBERT, F. (1991). *Canales de riego de Cataluña y Reino de Valencia*. Madrid: Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación]
- JÓDAR, J. DE (1997). *L'àngel de la segona mort*. Barcelona: Quaderns Crema.
- JUAN, C. (2004). «El municipi de Dosrius en l'últim terç del segle XVIII. Una aproximació econòmica i social», *Duos Rios, Publicació de l'arxiu històric municipal de Dosrius*. Dosrius, núm. 1, p. 38-49.

- KAGAN, R. L. (1986). *Ciudades del Siglo de Oro. Las vistas españolas de Anton van den Wyngaerde*. Madrid: El Viso.
- LABORDE, A. DE (2008). *Description de la Principauté de Catalogne: voyage pittoresque et historique de l'Espagne*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- LIOST, GUERAU DE (1908). *La muntanya d'ametistes*. Barcelona: Octavi Viader.
- LLEI 3/2009, del 10 de març, de regularització i millora d'urbanitzacions amb dèficits urbanístics, *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 5342, de 19 de març del 2009, p. 22.936-22.946.
- LLOBET, S. (1947). *El medio y la vida en el Montseny*. Barcelona: CSIC.
- (1955). «De geografía agraria de la comarca del Maresme (Barcelona)», *Estudios geográficos*, núm. 58, p. 215-297; núm. 59, p. 215-297.
- (1959). «La industria del vino espumoso español», *Estudios Geográficos*, núm. 77, p. 459-481.
- (1968). «El Vallès», dins Solé Sabarís, L. (dir.) (1958-1968). *Geografía de Catalunya*. Barcelona: Aedos. vol. III, p. 363-404.
- (1975). «Materiales y depósitos periglaciares en el Macizo del Montseny. Antecedentes y resultados», *Revista de geografía*, vol. IX, núm. 1-2, p. 35-58.
- (1990). *El medi i la vida al Montseny*. Granollers: Museu de Granollers, Agrupació Excursionista de Granollers.
- LLOPIS, N.; COLL, X. (1995). *Ordal*. Granollers: Alpina.
- LÓPEZ, J. (2002). *Sostres comarcals de Catalunya*. Valls: Cossetània.
- LUBAR, R. S. (2002). «El nacionalisme lingüístic de Joan Miró», dins *París Barcelona 1888-1937*. París/Barcelona: Réunion des Musées Nationaux/Institut de Cultura-Museu Picasso, p. 400-420.
- LUCCHETTI, Antoni (1994). «La indústria, els serveis i el planejament urbanístic a la Regió Metropolitana de Barcelona», *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, núm. 18, p. 9-12.
- LURI, G.; MARZAL, J. (1991). *Barcelona. L'aventura d'una ciutat. Breu història de Barcelona en còmic*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona/Junior.
- MADOZ, P. (1845–50). *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de ultramar*. Madrid: Est. Literario-Tipográfico de P. Madoz y L. Sagasti.
- MALUQUER, J. (ed.) (2003). *Marines i boscatges: als cent anys de l'eclosió literària de Joaquim Ruyra*. Blanes: Ajuntament de Blanes.
- MANENT, M. (1978). *Antologia poètica*. Barcelona: Proa.
- MARAGALL, J. (1960). *Oda nova a Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- MARQUÈS, M. À. (1984). *Les formacions quaternàries del Delta del Llobregat*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- MARSÉ, J. (1985). *Ronda del Guinardó*. Barcelona: Seix Barral.
- MARTÍ, M. A. (2005). *La construcció del concepte de natura a l'edat moderna : natura, cultura i identitat en el pensament català dels segles XVI i XVII*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- MASPONS, F. (1952). *Tradicions del Vallès*. Barcelona: Barcino.
- MASPONS, P. (1874). *Salabrugas. Poesías catalanas*. Barcelona: La Renaixensa.
- (1881). *Llegendas catalanas*. Barcelona: Tipografia Espanyola.
- MASSANELL, A. (1985). *Del meu terror*. Vilafranca del Penedès: Publicacions Penedès.
- MATAS, J. (dir.) (1995). *Historia de Barcelona. Desde su fundación al siglo XXI*. Barcelona: Primera Plana.
- MAURI, A. (2006). *La configuració del paisatge medieval: el comtat de Barcelona fins al segle IX*. Barcelona: Universitat de Barcelona. [Tesi doctoral disponible a: <http://www.tesisenxarxa.net>]
- MAURI, J. (2001). *50 itineraris a peu per Catalunya*. Valls: Cossetània.
- MENDOZA, C. (coord.) (1994). *Cent Anys de Paisatgisme Català. Centenari de la mort de Lluís Rigalt, Ramon Martí Alsina i Joaquim Vayreda*. Barcelona: AUSA/Museu Nacional d'Art de Catalunya.
- MENDOZA, Eduardo (1986). *La ciudad de los prodigios*. Barcelona: Seix Barral.
- MESTRES, Apel·les (1933). *Llegendes i tradicions del Montseny*. Barcelona: Salvador Bonavía.
- MESTRES, Apel·les; FOLCH I TORRES, Josep M.; SOLDEVILA, Carles (1979). *Records de Barcelona 1870-1930*. Barcelona: HMB.

- MINISTERIO DE MEDIO AMBIENTE (1998). *Mapa forestal de España. Escala 1:200.000. Barcelona. Hoja 10-4*. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente.
- MIQUEL, M.; SANTESMASES, J., SAUMELL, D. (1999). *Els castells del Gaià*. Valls: Cossetània (etc).
- MIR, Joaquim (1990). *Joaquim Mir. Cinquanta anys després*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- MIR, R. M. (1943). *Cataluña agrícola: aportación a su estudio*. Barcelona: Ediciones Técnico-publicitarias.
- MIRALLES, M.; STEFANESCU, S. (2004). «Les papallones diürnes del Montnegre. Deu anys de seguiment amb la metodologia del BMS», dins *IV Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor*. Barcelona: Diputació de Barcelona, p. 105-112.
- MIRALLES, F.; ARGULLOL, R. i HERNÁNDEZ, N. (2009). *Joaquim Mir. Antològica 1873-1940*. Barcelona: Fundació la Caixa.
- MIRET, X.; MIRET, M. (2005). «L'aprofitament dels recursos naturals de les Ilacunes litorals de Vilanova i la Geltrú, Cubelles i Cunit a través de la història», dins *I Trobada d'Estudiosos del Foix*. Barcelona: Diputació de Barcelona, p.169-176.
- MOIX, T. (1996). *El dia que va morir Marilyn*. Barcelona: Edicions 62.
- MOLAS, J. (1998). *Guia oficial de Montserrat*. Monistrol de Montserrat: Abadia de Montserrat.
- MOYA, B. (2005). *Llegendes del Penedès i les valls del Garraf*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MOLLEVÍ, G. (2008). *La cultura del vino en Cataluña*. Barcelona: Davinci.
- MONTSERRAT, P. (1989). *Flora de la cordillera litoral catalana (porción comprendida entre los ríos Besós y Tordera)*. Mataró: Caixa d'Estalvis Laietana.
- MÓRA, F. (2000). *Entre Marmellar i el Montmell*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MUÑOZ, F. (2003). «Lock living: urban sprawl in Mediterranean cities», *Cities*, vol. 20, núm. 6, p. 381-385.
- (2004). *UrBANALització. La producció residencial de baixa densitat a la província de Barcelona, 1985-2001*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. [Tesi doctoral disponible a: <http://www.tesisexarxa.net>]
- (2005). «La producció residencial de baixa densitat», *Elements de debat territorial*, núm. 21. [Disponible a: <https://www1.diba.cat/uliep/pdf/33980.pdf>]
- (2007). «Paisatges de la mobilitat: dels espais multiplex als aeroports low cost», *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, núm. 47, p. 14-23.
- NADAL, F.; URTEAGA, L. (2001). «Un plànol d'usos del sòl del municipi de Tordera a mitjan segle XIX», dins *III Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor*. Barcelona: Diputació de Barcelona, p 137-142. (Monografies; 32).
- NEL-LO, Oriol (1995). «Dinàmiques territorials i mobilitat urbana a la Regió Metropolitana de Barcelona», *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, núm. 24, p. 9-37.
- (2001). *Ciutat de ciutats*. Barcelona: Empúries.
- NEL-LO, Oriol (2002). «Dinàmiques urbanes, activitats emergents i polítiques públiques a la Regió Metropolitana de Barcelona», *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, núm. 36, p. 105-114.
- (2003). *Lletres de batalla. Política i territori a Catalunya*. Lleida: Pagès.
- NOGUÉ, Joan (2005). «Nacionalismo, territorio y paisaje en Cataluña», dins Ortega Cantero, N. (ed.). *Paisaje, memoria histórica e identidad nacional*. Sòria; Madrid: Fundación Duques de Soria; Universidad Autónoma de Madrid, p. 147-169.
- NOGUÉ, Joan; SALA, Pere (coord.) (2010). *Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines*. Olot: Observatori del Paisatge.
- ORDENANÇA MUNICIPAL DELS USOS DEL PAISATGE URBÀ DE LA CIUTAT DE BARCELONA [en línia]. <http://ajuntament.barcelona.cat/paisatgeurba/sites/default/files/oupu_consolidada.pdf> [consulta: 20.10.2010].
- ORS, Eugeni D' (2005). *La Ben Plantada*. Badalona: Sàpiens.
- PALAU, S. (1988). «Inventari de molins fariners al riu Foix», *Miscel·lània Penedesenca*. Vilafranca del Penedès, p.255-286.
- PALET, J.M. (1997). *Estudi territorial del Pla de Barcelona estructuració i evolució del territori entre l'època iberoromana i l'altmedieval*. Barcelona: Centre d'Arqueologia de la Ciutat.
- PALET, J.M. (2005). «Estructuras agrarias en el territorio de Tarraco (Tarragona): organización y dinámica del paisaje en época romana» dins Bouet, A.; Verdin, F. (dirs.). *Territoires et Paysages de l'âge du Fer au Moyen Âge. Mélanges offerts à Philippe Leveau*. Bordeaux: Ausonius, p. 213-226.
- PANAREDA, J.M. (1991). *El Montseny. Visió geogràfica*. Vic: Eumo.
- PANAREDA, J.M.; PIÉ, I (1996). *Les transformacions recents en el paisatge del vegetal del Montnegre (sector de Sant Celoni)*. Barcelona: Diputació de Barcelona, p-53-58.(Monografies; 24).

- PANAREDA, J.M.; PINTÓ, J. (1997). *Sant Llorenç del Munt. Visió geogràfica*. Vic: Eumo.
- PANAREDA, J.M.; ROMO, A.; PINTÓ, J. (2001). «Factors en la distribució de les plantes vasculares al llit de la Tordera», dins *III Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor*, Monografies, núm. 32, p. 111-118.
- PANAREDA, J.M.; SANS, J. (2002). *Les Basses de Can Dimoni: Sant Boi del Llobregat, Delta del Llobregat*. Sant Boi de Llobregat: Ajuntament de Sant Boi del Llobregat.
- PANYELLA, V. (1980). «Garraf, de Ramon Picó i Campanar: una al·legoria del treball en la societat catalana de la restauració», *Miscel·lània Penedescenca*, p. 125-150.
- (2000). *Paisatges i escenaris de Santiago Rusiñol (París, Sitges, Granada)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- PAÚL, V. (2002). «Evolució del paisatge de la Vall Baixa del Llobregat (Baix Llobregat, Catalunya)», dins *Actas del XI Coloquio de Geografía Rural*. Santander: Universidad de Cantabria/Asociación de Geógrafos Españoles, p. 201-211.
- (2006). *L'ordenació dels espais agraris metropolitans. Plans, gestió i conflictes territorials a la regió de Barcelona*. Barcelona: Universitat de Barcelona. [Tesi doctoral inèdita].
- (2007) *Paisatges en extinció? La disminució de la superfície agrària a l'àmbit metropolità de Barcelona*. [Comunicació inèdita del V Congrés de la Institució Catalana d'Estudis Agraris].
- (2008). «Al voltant de la identitat del paisatge vallesà», dins Planas, J. (coord.). *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 2007*. Granollers: Centre d'Estudis de Granollers, p. 79-121.
- PAÚL, V.; SERRANO, D. (2005). *Muntanyes d'Ordal. El nom que no surt als mapes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- PAÚL, V.; TONTS, M. (2005). «Containing Urban Sprawl: Trends in Land Use and Spatial Planning in the Metropolitan Region of Barcelona», *Journal of Environmental Planning and Management*, vol. 48, núm. 1, p. 7-35.
- PEDRÓ, R. (2005). *Llegendes de Sant Cugat del Vallès. Mites, faules i narracions populars*. Barcelona: Cossetània Edicions.
- PEREJAUME (1992). *Oli damunt paper*. Barcelona: Empúries.
- PÉREZ ANDÚJAR, J. (2007). *Los príncipes valientes*. Barcelona: Tusquets.
- PIJOAN, M. I. (1990). *Per a una lectura hermenèutica de la simbòlica de «Llibre de Sinera» de Salvador Espriu*. Barcelona: Abadia de Montserrat.
- PLA, Josep (1926). *Llanterna màgica: capítols de novel·les, viatges sense objecte, retrats*. Barcelona: Diana.
- (1968). *De l'Empordanet a Barcelona*. Barcelona: Destino, p. 11-216. (Obra Completa; 10).
- (1968). *Tres biografies*. Barcelona: Destino. (Obra Completa; 10).
- (1976). *Tres guies*. Barcelona: Destino. (Obra Completa; 30).
- (1979). *Notes del capvesprol*. Barcelona: Destino.
- (1992). *El quadern gris*. Barcelona: Destino. (Obra completa; 1).
- (2009). *La Costa Brava*. Barcelona: Destino.
- PLA TERRITORIAL METROPOLITÀ DE BARCELONA (2010). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Secretaria per a la Planificació Territorial, Programa de Planejament Territorial; Institut d'Estudis Territorials.
- PLAN DE CALIDAD DEL PAISAJE URBANO DE MADRID [en línia]. <<http://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/UrbanismoYVivienda/Urbanismo/PlanPaisaje/Ficheros/PlanosdeDiagnosticodelPaisaje/PlanCalidadPaisajeUrbanoCiudadMadridENERO2010reduc2.pdf>>[consulta: 20.10.2010].
- PLANAS, I. (1999). *L'Alt Gaià, entre la Segarra i el Camp*. Valls: Cossetània.
- POMÉS, J.; BARRIENDOS, M. (2002). *El Pantà de Foix. Història i evolució de l'entorn immediat*. Barcelona: Fundació Castellet del Foix.
- PONS, A.; PARCERISAS, P. (1981). *Hombres, tierras, paisajes... Cataluña vista por sus artistas y escritores*. Barcelona: HMB.
- PRAT, N.; TELLO, E. (dirs.) (2005). *El Baix Llobregat: història i actualitat ambiental d'un riu*. Sant Feliu de Llobregat: Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat.
- PROVOSTI, M. (2005). «L'època romana», dins Giralt, E. (dir.); Sallach, J.M. (coord.). *Història agrària dels Països Catalans*. Barcelona: Universitat de Barcelona/Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació/Universitats dels Països Catalans, p. 291-480.
- QUART, P. (1985). *Saló de tardor*. Barcelona: Proa.
- RAFART, C. (2007). *Els paisatges de la Barcelona de Picasso*. Barcelona: Meteora.
- RAMON, J. i SUBIRANA, R. M. (2001). «Pintura moderna», dins Barral, X. (dir.). *Art de Catalunya. Ars Cataloniae*. Barcelona: L'Isard, p. 10-163. (Pintura moderna i contemporània; 9).

- RIBAS, J. (2005). *Estudi socioeconòmic del Parc Natural del Montseny*. Diputació de Barcelona (Informe inèdit).
- RIBAS, J. i PONS X. (2001). «Estudi de la distribució i abundància dels poblaments avifaunístics del Montnegre i el Corredor», dins *III Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor*. Barcelona: Diputació de Barcelona, p. 35-43. (Monografies; 32).
- RIERA, J.M. (2004). «Síntesi del paisatge a la conca de Dosrius i Caryamars», *Duos Rios, Publicació de l'arxiu històric municipal de Dosrius*. Dosrius, núm. 1, p. 72-77.
- RIERA, S. (1995). *Evolució del paisatge vegetal holocè al pla de Barcelona, a partir de les dades pol·líniques*. Barcelona: Universitat de Barcelona. [Tesi doctoral inèdita]
- ROCA, F. (1979). *Política econòmica i territori a Catalunya, 1901-1939*. Barcelona: Ketres.
- ROCA, J. (coord.) (1994). *El futur de les perifèries urbanes. Canvi econòmic i crisi social a les metròpolis contemporànies*. Barcelona: Institut de Batxillerat «Barri Besòs»/Generalitat de Catalunya
- RODOREDA, Mercè (2008). *La plaça del Diamant*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- ROIG, M. (1980). *L'hora violeta*. Barcelona: Edicions 62.
- ROMA, F. (2002). *El paradís indicible. La representació de Montserrat durant l'edat moderna*. Manresa: Centre Excursionista del Bages.
- ROMA, F. (2004). *Del Paradís a la Nació. La muntanya a Catalunya. Segles xv-xx*. Valls: Cossetània.
- ROSSELLÓ, J. (1998). «Dinàmiques territorials i usos del sòl a l'Alt Penedès: oportunitats i reptes», *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, núm. 31, p. 37-47.
- RUBIÓ, J. (2006). *Lo gaiter del Llobregat*. Barcelona: Edicions 62. [1a ed. de 1841].
- RUBIÓ, N.; RUBIÓ, S. (1932). *El pla de distribució en zones del territori català (Regional Planning)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- RUIZ ZAFON, C. (2001). *La sombra del viento*. Barcelona: Planeta.
- RUSIÑOL, S. (1979). *L'auca del senyor Esteve*. Barcelona: Edicions 62.
- RUYRA, J. (1964). *Obres completes*. 2a edició. Barcelona: Selecta.
- 684 SABATÉ, J. (1999). *El proyecto de la calle sin nombre*. Barcelona: Fundació Caja de Arquitectos.
- SÁEZ, Javier (1994). «El tejido industrial de Barcelona. Estructura sectorial y condicionantes territoriales», *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, núm. 18, p. 27-36.
- SAGARRA, J. M. DE (1984). *Vida privada*. Barcelona: Proa.
- SAGARRA, J. M. DE (1956). *Poema de Montserrat*. Barcelona: Alpha.
- SALVAT-PAPASSEIT, J. (1997). *La gesta dels estels*. Barcelona: Ariel.
- SANMARTÍ, J.; SANTACANA, J. (2005). *Els ibers del nord*. Barcelona: Rafael Dalmau.
- SANTAMARIA, N. (2005). «Carles Soldevila, apòstol de la Barcelona moderna», *Barcelona Metròpoli Mediterrània*, núm. 65, p. 48-51.
- SANTESMASES, J. (2002). *Riu avall: recull d'articles (1986-2002)*. Valls: Cossetània.
- SANTESMASES, J.; CUNILLERA, J. (2006). *Santes Creus i les terres del Gaià*. Proses pintades. Tarragona: Arola editors.
- SERRA, E. (1995). *Geometria i projecte del sòl als orígens de la Barcelona moderna: la vila de Gràcia*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya.
- SERRA, E. (2008). *Temps, gent i paisatge. Un segle de memòria al Prat*. El Prat de Llobregat: Rúbrica.
- SERRA, R. (1989-1997). *Comarques i subcomarques de Catalunya*. Mollerussa: Agrupació Catalana Colldejou de Promoció Excursionista.
- SERRA, R. (2005). *Comarques i subcomarques de Catalunya; volum 1.2 Alt Penedès-Garraf*. Mollerussa: Ricard Serra i Feu.
- SERRATOSA, A. (dir.) (1999). *Factors clau de la planificació territorial a l'àrea metropolitana de Barcelona*. Barcelona: Institut d'Estudis Territorials/Centre Internacional de Mètodes Numèrics en Enginyeria.
- SOLÀ-MORALES, M. (1993). *Las formas del crecimiento urbano*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya.
- SOLANS, J.A. (2002). «L'ocupació del sòl en el sistema metropolità central durant el període 1980-1998», *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, núm. 36, p. 49-72.
- SOLDEVILA, Llorenç (2009). *Comarques barcelonines*. Barcelona: Pòrtic. (Geografia Literària; 1).
- SOLÉ, L. (dir.) (1964-1968). *Geografia de Catalunya*. Barcelona: Aedos.

- SOLER, J. (1995). *Geografia i guia de la vila de Sitges i son terme municipal*. IES Sitges.
- SOLER, M. (2003). «Feudalisme i nucleació poblacional. Processos de concentració de l'hàbitat al comtat de Barcelona entre els segles x i xiii», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, núm. 23-24, p. 69-102.
- SOLER, V.; PLANAS, A. (coords.) (2007). *Miquel Carbonell i Selva, pintor (1854-1896). Addenda*. Molins de Rei: Fundació Miquel Carbonell/Ajuntament de Molins de Rei/Caixa Penedès. [Catàleg de l'exposició].
- SOLER, X. (2007). «Els pintors postmodernistes i la Barcelona de final del segle xx», dins *X Congrés d'Història de Barcelona – Dilemes de la fi de segle, 1874-1901*. Barcelona: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. 16 p.
- SOTO, P. DE; CARRERAS, C. (2007). «Anàlisi de la xarxa de transport a la Catalunya romana: alguns apunts», *Revista d'Arqueologia de Ponent*, núm. 16-17, p. 177-191.
- SUGRANYES, J. M. (2006). *Camins de muntanya: excursions d'hivern: Rojals, Vandellòs, el Montmell, Vilanova de Prades, la Riba, Capafonts, Arbolí, l'Albiol, Gandesa, Montblanc*. Valls: Cossetània.
- TARRAGÓ, S. (2008). *Paisatges construïts. Patrimoni i cultura a l'obra pública de Catalunya*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- TATJER, M. (1993). «De lo rural a lo urbano: parcelaciones, urbanizaciones y ciudades jardín en la Barcelona contemporánea (1830-1930)», *Catastro*, núm. 14, p. 53-60.
- TOBARUELA, P.; SANS, J. (2003). *El delta del Llobregat. Terres d'oblit*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- TOBARUELA, P.; TORT, J. (2002). *Darrere l'horitzó: quinze converses per descobrir Catalunya*. Barcelona: La Magrana.
- TORRE, I.; FLAQUER, C.; ARRIZABALAGA, T. (2001). «Distribució i abundància de petits mamífers al Parc Natural del Montnegre i el Corredor», dins *III Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor*, Monografies, núm. 32, p. 55-58.
- TORT, J. (1986). *Selecció de treballs sobre Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac (1910-1936)*. Terrassa: Centre Excursionista de Terrassa.
- (coord.) (2001). *L'ànima de la muntanya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- (2004). Pau Vila. *L'esperit de la terra*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2006). «Ildefonso Cerdà, ¿paisajista?», dins Ortega Cantero, N. (ed.). *Imágenes del paisaje*. Madrid: Universidad Autónoma de Madrid/Fundación Duques de Soria, p. 305-326.
- (2007). «Cuatro escritores (Verdaguer, Ruyra, Pla y Manent) en la conformación del «canon paisajístico» catalán», *Eria*, núm. 73-74, p. 351-372.
- (2009). «El paisaje existencial. Consideraciones sobre el valor geográfico de la obra de Joan Maragall», *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, núm. 51, p. 153-173.
- TRIAS, J. (1989). *La Dona d'aigua : poema líric inspirat en la llegenda del Gorg de les Donzelles de Riells del Fai*. La Vall del Tenes: Unió Excursionista de la Vall del Tenes.
- VÉLEZ, P. (1997). «Del neoclassicisme a l'exposició universal del 1888», dins Fontbona, F. (dir.). *El llibre d'or de l'art català*. Barcelona: Primera Plana, p. 114-149.
- VELLVEHÍ, J. (2004). «Els molins del terme del castell de Dosrius s. xii-xvi», *Duos Rios, Publicació de l'arxiu històric municipal de Dosrius*, núm. 1, p. 29-35.
- VERDAGUER, JACINT (1901). *Aires del Montseny*. [Barcelona]: Biblioteca Joventut.
- VERDAGUER, JACINT (1958). *Oda a Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- VICENTE, J. (1968). *Catalunya Visió 5 (Garrotxa, Empordà, Gironès, Selva)*. Barcelona: Ed. Tàber.
- VIGO, J (coord.) (2006). *Cartografia dels hàbitats de Catalunya. Manual d'interpretació*. Barcelona: Departament de Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya.
- VILA, F. (1960). *Els versos de Sant Llorenç*. Barcelona: ed. La Mola.
- VILA, P. (1930). «El Vallès. Assaig geogràfic», dins *Comarca del Vallès*. Barcelona: Casa del Vallès, vol. 1, p. 1-83. (Selecció d'escrits de geografia; 3).
- (1937). *La fesomia geogràfica de Catalunya*. Barcelona: Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya. [reed. 1977. Barcelona: Laia]
- (1968). «El Barcelonès i Barcelona ciutat», dins SOLÉ SABARÍS, L. (dir.). *Geografia de Catalunya*. Barcelona: Aedos, vol. 3, p. 497-686.
- (2003). *Resum de geografia de Catalunya*. Barcelona: Societat Catalana de Geografia.
- VILA, P.; CASASSAS, L. (1974). *Barcelona i la seva rodalia al llarg del temps*. Barcelona: Aedos.
- VILAGINÉS, J. (2001). *El paisatge, la societat i l'alimentació al Vallès Oriental (segles x-xii)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2006). *La gent i el paisatge. Estudis sobre el Vallès medieval*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- VILANOVA, J.M. (1995). *Espacio residencial y metrópoli: las tramas residenciales en la formación y evolución metropolitana de Barcelona (1856-1953)*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya. [Tesi doctoral inèdita]
- (1997). «Las tramas residenciales en la Barcelona metropolitana», *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, núm. 26, p. 53-70.

VILAR, P. (1964-1966). *Catalunya dins l'Espanya moderna. Recerques sobre els fonaments econòmics de les estructures nacionals*. Barcelona: Edicions 62.

VILAR, P. (dir.) (1999). *Història de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62.

VILLALANTE, Manel; GARCÍA, Juli (1994). «Els efectes sobre la mobilitat urbana de l'estructura productiva de Barcelona i el seu entorn», *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, núm. 18, p. 53-64.

VIVES, M. *L'evolució històrica de la xarxa viària entre el Llobregat i el Foix. Des de l'època romana fins el tercer decennis del segle XX*. [Tesi doctoral inèdita].

VULART, A. (1998). *La pintura i els seus artistes al Montseny*. Viladrau: Amics del Montseny, p. 193-201. (Monografies del Montseny; 13).

YOUNG, A. (1970). *Viatge a Catalunya – 1787*. Esplugues de Llobregat: Ariel. [Títol original: «Tour in Catalonia», *Annals of agriculture*].

ZAMORA, F. (1785-1789). «Diario de los viajes hechos en Cataluña», dins Boixareu, J. (ed). (1973). «*Diario de los viajes hechos en Cataluña*» de Francisco de Zamora seguit de la resposta del corregiment de Barcelona al seu qüestionari feta per Josep Albert Navarro-Mas i Marquet. Barcelona: Curial.